



**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XLIII. Vtrum prima pssio sit amor, præcipua verò sit delectatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

muni, sed etiam in particulari, atque eatenus potest mouere non solum voluntatem, sed etiam appetitum sensituum, qui radicatur in eadem animæ rationalis substantia. Præterea intellectu apprehendente sensibilia vniuersaliter, atque indefinite potest induci, atque inducitur sæpe in sensu imaginatio particularis proponens appetitui imperfecte ad modum suum, quod ratio modo suo particulari proponit voluntati. Vtroque igitur modo dari potest in appetitu sensitui affectus, quoadtenus rationalis, seu intellectualis, propter dependentiam specialem mediatam, vel immediatam ab intellectu.

Ad 3. Obiectum appetitus est bonum apprehensum, ideoque diuersificatur iuxta diuersitatem apprehensionis, quatenus proponens diuersas rationes formales obiectiuas. Dictum autem est, per rationem, & intellectum innotescere in rebus etiam sensibilibus plures rationes formales obiectiuas, prædita speciali virtute motiua appetitus, quas non potest assequi sensus, neque vilo modo imaginari ex se præcisè. Vnde passiones, quæ dictæ sunt rationales, & propriæ hominum, aut omnium, aut aliquorum, dissident specie à passionibus naturalibus, quæque sunt communes homini cum brutis.

Ad 4. Conceditur sequela de innaturalitate delectationibus quoque communi, iuxta præmissam innaturalitatis intelligentiam, ex qua patet ad rationes in contrarium. Primum enim homini est naturale, non solum quod secundum sensum, sed etiam & maxime, quod secundum rationem, licet hoc posterius dicatur innaturale relatiue ad naturam, quatenus commune omni animali, idque per excessum ad ipsam. Deinde quod est innaturale solum per excessum, non est violentum, sed quod est innaturale per contrarietatem, & repugnantiam respectu naturæ. Non sunt autem huius posterioris rationis affectus, qui dicti sunt innaturales. Deum quod constituit secundum naturam rationalem est delectabile, vt patet, & tamen est innaturale per excessum mododicto.

Ad 5. Sunt quidem maxime omnium naturales affectus prosecutionis pertinentes ad concupiscibilem propter rationem obiectiōis. Sed non propterea sunt omnibus modis innaturales affectus fugæ. Quia facta suppositione mali imminētis, aut præsentis est omnino conformis naturæ fuga ab illo. Sed neque affectus pertinentes ad irascibilem sunt omnes vniuersaliter, omnibusque modis innaturales. Quia natura inclinat ex se ad rationem bonitatis, quæ præminet in iis eiusmodi affectibus, qui sunt prosecutioni, & similiter abhorret à ratione malitiæ, quæ præminet in auersatiuis; tamen extēdi non possit per se, & absque adminiculo apprehensionis, ad compositionem, & comparationem boni, & mali. Vnde quia aliqui affectus irascibilis feruntur ad præminentem rationem, & bonitatis, & malitiæ, quæ non nisi per rationem manifestari possunt, conuenienter ij etiam affectus diuisi sunt in innaturales, & naturales, seu rationales, & irracionales.

Ad 6. Infinitum dicitur dupliciter. Primò per præcisionem à fine, & syncategorematicè. Secundò categorematicè, & positiuè, seu quasi positiuè. Conceditur, passiones nullas posse esse infinitas categorematicè, ac positiuè, quod solum concludit obiectio. Cæterum præcisè, & syncategorematicè possunt esse infinitæ dependentes ab intellectu. Quia intellectus potest apprehendere diuitias, & similia, quin præfigat vllum illis finem, ac certum terminum, & consequenter appetitus potest ferri ad eadem simili modo.

Ad 7. Exempta iam est nuper art. 6. ab infinitate

delectatio, præterquam successiue, ibidemque ostensa est peculiaris quoad id ratio de delectatione, & de aliis affectibus. Nec obstat, reliquos affectus tendere ad delectationem, vt ad centrum. Quia conantur eam inducere, quantum possunt, iuxta naturam apprehensionis præcedentis, & non etiam eius, quæ subsequitur ad præsentiam boni, quæque est immediatè directiua delectationis.

Q V Æ S T I O XLIII.

Vtrum prima passio sit amor; præcipua verò sit delectatio?

Videtur, nec amor esse prima passio ordine causalitatis, nec delectatio ordine dignitatis. Quia quod est maioris perfectionis, est maioris causalitatis, & virtutis effectiua. Omne enim bonum est communicatiuum sui, & eo magis, quo melius est. Repugnat igitur, aliam passionem esse primam ordine causalitatis, & aliam, ordine dignitatis. Quæ enim est prima ordine dignitatis, atque adeo est optima, eadem necessario est prima ordine quoque causalitatis, seu quoad virtutem causatiuam, eiusque vniuersalitatē.

2. Passiones irascibilis sunt maioris perfectionis ex genere suo, quàm passiones concupiscibilis; tum quia feruntur ad bonum arduum, atque ad superandam eius difficultatem ordinantur, quod patet, ad peculiarem quandam præstantiam pertinere; tum quia secundum suum conceptum perfectum, & completum dependent specialiter ab intellectu, & ratione, vti sæpe notatum est superius, præsertim circa iram. Delectatio autem pertinet ad concupiscibilem. Igitur delectatio dici non potest passio præcipua, seu prima ordine dignitatis.

3. Amor est debilissima entitatis inter omnes passiones. Quia habet rationem puræ dispositionis, & coaptationis ad reliquos affectus, vt dictum est quæst. 6. Repugnat autem esse primum, ac præcipuum quoad causalitatem, quod est debilissima, ac infima entitatis. Ergo amor non est prima passio ordine causalitatis.

4. Inter virtutes ea est maximæ & causalitatis, & perfectionis simul, quæ est amatiua. Charitas enim, ad quam pertinet dilectio, est maxima omnium virtutum. Ergo similiter inter passiones, quæ est amatiua, est prima non solum ordine causalitatis, sed etiam ordine dignitatis, & perfectionis.

5. Quælibet passio potest esse causa cuiuslibet alterius passionis. Quia odium circa aliquod malum potest esse causa amoris circa bonum exclusiuum talis mali, & similiter desperatio, aut timor circa vnum, potest esse causa audendi circa aliud; vti superius dictum est in loco, eademque est ratio de quibuslibet aliis passionibus, & quidem à fortiori quoad plerumque, vtpote nullam similiter habentes oppositionem inter se. Nullus igitur ordo causalitatis determinatus constitui potest inter passiones, penes conceptum specificum ipsarum.

6. Quod est causa præsentis obiecti delectabilis est præstantius delectatione. Quia ipsum delectabile præsens præstat delectationi. Est enim causa eius æquiuoca, atque causa æquiuoca præminet suo effectui. Eadem verò ratione necesse est, vt præcellat delectabili præsentem, quod est causa præsentis eius. Omnes autem aliæ passiones præter delectationem habent rationem causæ respectu præsentis delectabilis, quia omnes intrinsecè ordinantur ad illam inducendam. Omnes igitur reliquæ passiones

passiones præstant delectationi, suntque perfectiones eadem.

7. Quod est maximè vnitiuum cum bono, est optimum. Passio autem amoris est maximè vnitiua cum bono, vt dictum est supra quæst. 9. Ergo amor potius, quàm delectatio, dici debet prima passio ordine dignitatis, & perfectionis.

8. Si delectatio esset perfectissima inter passiones, tristitia, quæ est illi opposita, esset consequenter infima passionum omnium. Et similiter audacia, & ira, quæ sunt propinquiore delectationi, quàm spes, essent nobiliores eadem spe. Hæc autem, & alia similia, quæ consequuntur ad eandem positionem, repugnant sententiæ communi dicenti cum D. Thoma quæst. 25. art. 4. quatuor principales passiones esse gaudium, & tristitiam, spem, & timorem; iuxta illud Boët. de consol. metr. vlt. *Gaudia pelle, pelle timorem: Spemque fugato, nec dolor adsit*, quibus principales passiones exprimere voluit. Ergo delectatio non est passio præcipua.

Art. 1. Respondetur. Quod est primum in intentione, esse vltimum in executione; & consequenter quod est primum in executione, esse vice versa vltimum in intentione, vulgare, & verissimum est axioma ex Philosopho. Manifestum autem est, quod est primum in intentione, primumque tenet locum in affectu, & appetitione, esse præcipuum & optimum; infimum verò minimæque bonitatis esse, quod est vltimum in intentione, & postremum locum tenet in affectu, & appetitione. Manifestum rursus est, delectationem esse & primam in intentione, & vltimam in executione. De executione res est clara quia delectatio est affectus quietatiuus, in quo velut in centro suo quiescit appetitus; itavt eo habito nihil ulterius molitur circa objectum eiusdem affectus, vt dictum est supra quæst. 17. Hinc patet altera pars de intentione, quia id necesse est, vt primo, ac præcipuè intendatur, quod maximè explet, & quietat appetitum. Manifestum similiter est, amorem esse primum in executione, & vltimum in intentione. De executione nihil necesse est addere iis, quæ dicta sunt supra quæst. 6. Inde enim constat amorem esse affectum dispositiuum, & coaptatiuum amantis respectu omnium conuenientium sibi. Nulla autem operatio præcedere potest in vilo genere dispositionem, & coaptationem vniuersalem intra idem genus. Hinc deducitur altera pars de intentione: quia dispositio ad aliquid habet rationem medij, & instrumenti ad illud, ideòque non tanti fit, nec tantum intenditur, quàm hoc aliud. Patet igitur primam passionem ordine causalitatis efficientis, & executionis, eandemque vltimam ordine causalitatis finalis, & intentionis, esse amorem, & delectationem vice versa esse præcipuam, ac primam ordine causalitatis finalis, ac intentionis: postremam verò ordine causalitatis efficientis, & executionis. Affectus igitur perfectissimus omnium ex genere suo est delectatio; primæ vero, ac vniuersalissimæ causalitatis efficientis affectus est amor.

Art. 2. Hinc desumi potest ordo perfectionis, & causalitatis inter reliquas passiones. Quia quæ sunt propinquiora primo in aliquo genere, sunt priora intra idem genus; posteriora verò, quæ sunt remotiora ab eodem. Dicuntur potè propinquiora primo, quæ sunt illi magis similia, & remotiora, quæ sunt magis dissimilia. Patet autem, delectationi, quæ est maximæ perfectionis esse similiores affectus prosequutiuos, nec non eos, in quibus præualet ratio prosequutionis, quàm affectus consistentes in auersione, & fuga, necnon eos, in quibus præualet ratio auersionis, & fugæ. Quia delecta-

tio est pura prosequutio boni, & quidem vltimo completi in genere suo, atque constituti in statu perfectissimo, nempe boni præsentis, & possessi. Deinde inter affectus prosequutiuos, & præminentes prosequutione, ij sunt similiores delectationi, quorum est maior adhesio ad bonum, atque ad maiorem rationem bonitatis: quia delectationi conuenit plena adhesio ad completam rationem bonitatis, vt dictum est. Quapropter affectus irascibilis, in quibus præualet ratio prosequutionis, nempe spes, audacia, & ira, sunt maioris perfectionis, quàm alij affectus prosequutiuus concupiscibilis, nempe quàm amor, & desiderium, seu concupiscentia. Quia videlicet priores affectus feruntur ad rationem boni, quatenus superatiui difficultatum, eisdemque præponderantis, ac proinde continent in se maiorem appetitionem boni, quàm posteriores affectus, quibus deest specialis eiusmodi appetitatio boni, atque cætera sunt paria. Eadem ratione ira est perfectior, quàm audacia, & hæc, quàm spes. Quia audacia præfert rationem bonitatis, ad quam afficitur, maiori difficultati, nempe terribilibus aduersus salutem, & vitam, à quibus præcindit spes. Ira verò afficitur ad rationem honoris, & excellentiæ, quæ præfertur reliquis temporalibus bonis, eamque præfert & contraponit quibuslibet indiscriminatum malis occurrentibus in contrarium, ideòque præcellit & spei, & audaciæ. Iam concupiscentia comparata cum amore facile apparet eo præstantior: quia concupiscentia continet in se conatum determinatum ad præsentiam boni, qua fruatur delectatio. At amor contentus simplici complacentia in bono præcindit ab absentia, & præsentia boni, neque est determinatus ex se præcisè ad præsentiam potius, quàm ad absentiam boni, vel inducendam, vel repellendam, ideòque minimè omnium, atque debilissimè participat de conceptu delectationis inter affectus prosequutiuos. Quorum proinde series, & gradus, quoad perfectionem attinet, est talis delectatio, ira, audacia, spes, concupiscentia, amor.

Art. 3. Inter affectus consistentes in auersione, & fuga, ordo imperfectionis, seu recessus, & dissimilitudinis respectu delectationis hic est: tristitia, seu timor, mansuetudo, timor ignauus, desperatio, timor diffidentia, abominatio, seu fuga, odium. Quia videlicet tristitia directè, & totaliter opponitur delectationi, eidemque est summè dissimilis, vt pote specificata ex malo præsentis, vt præsentis. Mansuetudo verò opponitur similiter iræ, quæ dicta est supremæ perfectionis post delectationem, & consequenter despiciat honorem læsum præ incommodo occurrente in eius reparatione, tametsi proponatur vt superabile absolutè. Quo autem est maior, ac præstantior ratio bonitatis neglectæ, eo est maior vilitas affectus. Succedit mox timor ignauus, qui similiter contemnit victoriam terribilem, quæ est præstantior, quàm victoria aliarum difficultatum, quibus solum ex parte cedit timor diffidentia, desperatio verò totaliter; cum de reliquo vtri-que huic affectui commune sit, vt negligat eodem modo victoriam eiusmodi minorum difficultatum, ideòque minùs præstantem, quàm sit victoria neglecta per timorem ignauum. Est igitur maioris imperfectionis desperatio, quàm timor diffidentia, & maioris adhuc timor ignauus. Rectè igitur ordinati sunt ij affectus omnes quoad imperfectionem, & recessum, seu dissimilitudinem respectu delectationis.

Art. 4. Ordo causalitatis efficientis, seu executionis constituendus est similiter per propinquitatem, & similitudinem respectu amoris, quem di-

ctum

etiam est esse primum in executione. Maxima autem similitudo cum amore conuenit desiderio, seu concupiscentia. Quia solum differt ab amore per rationem boni absentis, ad quod fertur cum præcisione à reliquis omnibus, à quibus & amor præscindit. Succedit deinde spes, quæ superaddit bono absenti rationem ardui, quæ sola circumstantia augeat dissimilitudinem concupiscentia respectu amoris. Post spem sequitur audacia, quæ similiter superaddit terribilitatem difficultati, ratione cuius differt spes à desiderio, & specialiter ab amore. Executio ira est eodem modo posterior his aliis affectibus. Quia complectitur in suo obiecto indiuisim rationes differentiales eorum omnium, & præterea superaddit commensurationem mali infligendi cum infligendo, atque in ea commensuratione constituit rationem bonitatis specialis, ad quam afficitur. Postremum denique executionis locum tenet delectatio inter affectus prosequutiuos: quia est summè inter eosdem dissimilis amor, utpote terminata ad præsentiam, & possessionem boni, quæ est summè difficilis præcisioni ab absentia, & præsentia boni, tam in se, quam in sua causa, id est à futuritione etiam, & non futuritione, à possibilitate, & impossibilitate.

Art. 5. Affectus auersatiui eodem modo; eademque proportionali ratione ordinantur inuicem, atque affectus prosequutiuus, quibus opponuntur. Ita nimirum ut odium præcedat timorem dissidentia, qui deinde inducat desperationem, & hæc rursus timorem ignauum, post quem succedit mansuetudo, & post hanc postremo tristitia. Iidem autem affectus auersatiui cum iis solum affectibus prosequutiuis comparari possunt, quibus ex suo conceptu coexistunt. Atque sub hac comparatione odium mali nocentis bono amato procedit primitus ab amore eius boni. Quia est simillimum amor, propter præcisionem similem ab absentia, & præsentia, aliisque specialibus circumstantiis mali, quod odit. Sequitur deinde spes vitandi malum odio habitum, propter circumstantiam arduitatis, quæ superadditur malo, quatenus terminat spem suæ vitæ. Similiter desperatio circa aliquod seu bonum, seu malum cooperatur ad actum audaciae circa bonum, aut malum aliquod, cuius, seu obtinendi, seu vitandi spes simul adest cum eadem desperatione. Eadem est ratio de mansuetudine circa vnam iniuriam, respectu ira circa iniuriam aliam, cuius vindicanda spes coexistit, necnon audacia ad vindicandum sufficiens. Demum tristitia de latione honoris, seu excellentia, si adsint, simul iidem affectus; cooperatur illis ad actum ira ad quem dictum est consequi delectationem. Talis igitur est vniuersaliter, & particulariter ordo inter passiones, tam intentionis, quam executionis, & perfectionis, atque imperfectionis, atque in genere causæ tum finalis, tum efficientis: tenetque primum locum dignitatis delectatio, causalitatis verò efficientis amor; atque per propinquitatem, & distantiam ad hæc duo extrema constituitur series, & ordo vterque inter reliquas passiones, interceptis semper in medio passionum concupiscentibus iis, quæ pertinent ad irascibilem, modo explicato, qui est conformis D. Thom. quæst. 25.

Ad 1. Passiones sunt causæ instrumentales animalis, quibus vitur ad bonum suum. Ex instrumentis autem prius adhibentur, quæ sunt minus perfecta, ac deinde quæ sunt perfectiora. Vnde ratio obiecti vallet potius ad oppositum in subiecta materia, atque principium, quod assumit, verificatur de causis non subordinatis inuicem per modum instrumenti.

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

Ad 2. Dicitur similiter, passiones irascibilis habere perfectionem solum instrumentariam in ordine ad finem intentum ab animali, qui est delectatio, ideoque sunt minoris perfectionis, quam ipsa. Quod verò eadem passiones, secundum suum conceptum omnino perfectum, sint specialiter participes rationis, solum conuincit, delectationem, quæ suboritur illis præeuntibus, esse maiorem cæteris paribus. Quod est verum, quia delectationi de bono obtento superadditur eo ipso delectatio specialis de victoria difficultatis, quæ habet specialem bonitatem, eo maiorem, quo difficultas fuit maior.

Ad 3. Natura incipit ab operatione imperfecta, eaque iuuante, procedit deinde ad aliam, atque aliam perfectiorem. Hoc igitur modo amor, qui est minima perfectionis, exercetur per se immediate circa effectum minimæ itidem post ipsum perfectionis, nempe circa desiderium, & deinde fit progressu ad affectus perfectiores. Quapropter amor dicitur esse primus secundum ordinem causalitatis efficientis, non propter præstantiam suæ actionis immediate, sed propter vniuersalem solum dependentiam mediatam, vel immediatam reliquarum omnium passionum ab ipso.

Ad 4. Virtutes non multiplicantur, sicut passiones secundum diuersitatem statuum, & conditionum peculiarium, quibus contingit diuersimodè affici obiectum quoad rationem bonitatis physicae. Quia specificatum peculiare cuiusque virtutis est sola ratio specialis honestatis, quæ non est diuersa propter absentiam, & præsentiam, difficultatem, & facilitatem, secundum se. Quapropter charitas adhæret summo bono propter se, tum absenti, tum præsentem, ac possibile; tum etiam cum præcisione ab vtraque ea circumstantia, ut dictum est in questionibus de hac virtute. At passio amoris dependet intrinsecè ab eadem præcisione, eaque propter non potest habere vllum actum circa bonum, ut præsens. Nulla igitur est paritas ex perfectione charitatis, quæ est determinata ad summum bonum, super omnes alias virtutes, pro simili excessu amoris, qui est passio, super omnes alias passiones.

Ad 5. Quæstiones scientificæ instituuntur de iis, quæ sunt per se, quæque conueniunt singulis ex suo conceptu specifico. Atque hoc pacto datur ordo certus, ac determinatus inter passiones omnes, tam quoad executionem, quam quoad intentionem, & perfectionem. Quod autem odium aliquod sit causa alicuius amoris, & aliqua desperatio alicuius audacia, & sic de similibus est per accidens, & ex suppositione, non per se, & ex conceptu specifico; cum è conuerso omne odium ex conceptu suo specifico præsupponat amorem, & audacia spem, & sic de similibus iuxta dicta. Quam differentiâ, quæ est valde notabilis in processu doctrinali, nonnulli non obseruant, & ideo negligunt ordinem passionum præscriptum à D. Thom. aliisque communiter. Sed hoc non indiget vltiori impugnatione, cum abundè sufficiat insinuatio crassæ æquiuocationis.

Ad 6. Quidquid sit de comparatione delectationis cum suo obiecto quoad magnitudinem, & excessum bonitatis, manifestum est ex dictis, eandem delectationem præminere ex genere suo reliquis omnibus passionibus, tametsi omnes in hoc vnum incumbant, ut inducant obiectum delectationis, tanquam causæ proximæ, & remotæ eiusdem obiecti. Quia nimirum huiusmodi causalitatem exercent in genere causæ instrumentalis, ut dictum est, atque obsequuntur delectationi, tanquam fini suo influenti in easdem omnes in genere causæ finalis, quæ est potissima causerum.

Ad 7. Amor est vniuersum bono intentiona-

I liter

liter tantum, & affectiue. At delectatio vnit cum eodem bono, & affectiue, & realiter, quæ est, duplo maior vno, ut notatum est superius in loco. Ergo delectatio est nobilior ex hoc etiam capite.

Ad 8. Gaudium, & tristitia; spes, & timor dicuntur à D. Thoma, & aliis communiter passiones principales, non propter excessum perfectionis super omnes alias passiones, ut aduertit Caietanum cum D. Thoma illo ipso in loco; sed quia habent singuli ex illis affectibus specialem quandam rationem termini ultimi, atque inde specialem quandam conspiciunt, & apparentiam maiorem. Delectatio enim, seu gaudium est vltima quies in bono, & similiter tristitia est vltima inquietudo, ac perturbatio in malo. Item spes est motus quodammodo vltimus ad bonum, & similiter timor est motus quodammodo vltimus à malo, nempe modo sufficienti ad prædictam specialem apparentiam maiorem. Cæterum hoc quaecunque sit, nihil refert ad intelligentiam numeri, aut ordinis realis passionum.

QVÆSTIO XLIV.

Virum affectus appetitus sensitui sint in unaquaque specie maiores, quam affectus intellectuales?

Videntur esse maiores. 1. Quia quorum cognitio est melior, appetitio quoque est maior. Virtus enim appetitiua est perfecte subordinata virtuti apprehensivæ. Est autem melior in nobis cognitio sensibilium, & bonorum, & malorum: quia sensibilia cognoscimus immediate, ac intuitiue, intelligibilia vero solum mediate, ac abstractiue. Cognoscitur vero melius, quod cognoscitur immediate, & ratione sui, quam quod mediate tantum, & ratione alterius: sicut diligitur magis, quod diligitur immediate, & propter se, quam quod mediate tantum, & propter aliud, iuxta illud vulgare; propter quod unumquodque tale, & illud magis. Affectus igitur circa sensibilia, quorum est appetitus sensitivus, sunt in nobis maiores, quam circa intelligibilia, quorum est voluntas.

2. Ad ea, & aduersus ea minus afficimur, quæ prosequimur difficilius, & à quibus difficilius auerimur. Quia difficultas agendi remouetur causam, eiusque conatum infringit, ac minuit. Difficilius autem prosequimur bona intelligibilia, quam sensibilia. Quod colligitur aperte à posteriori: quia plerique prosequuntur bona sensibilia contemptis intelligibilibus, & pauci admodum prosequuntur intelligibilia contemptis sensibilibus. Ea autem sunt faciliora, quæ frequentius eueniunt, & difficiliora, quæ raro. Raritatem enim electionis in iis, quæ sæpe occurrunt, sola potest inducere difficultas eligendi, solaque facilitas frequentiam. Patet tunc difficiliorem esse respectu nostri prosecutionem bonorum intelligibilium, quam sensibilibus. Consequenter fuga etiam, & auersio malorum intelligibilium est difficilior: quia fuga, & auersio cuiusque mali fundatur in prosecutione boni oppositi, & in adhesionem ad ipsum; atque hæc prosecutionem, & adhesionem est mensura fugæ illius, & auersionis. Prosecutio igitur, & auersio bonorum, malorumque intelligibilium, quæ spectant ad voluntatem, est minor in nobis quam sensibilibus, quæ spectant ad appetitum sensitivum.

3. Quorum effectus sunt maiores, & in quibus contingit esse excessum, sunt maiora, quam quibus conueniunt opposita. Manifestum autem in primis est, in affectibus appetitus sensitui accidere sæpe

excessum, quem temperare, ac refranare oporteat; eundemque esse impossibilem in affectibus spiritibus, quos potius oportet promouere semper in maius. Deinde affectus appetitus sensitui inducunt transmutationem corporalem; eamque nonnunquam vehementem usque aded, ut auferat totaliter usum rationis, imò & ad interitum perducatur, ut dictum est supra circa delectationes præsertim, ac tristitias. Affectus autem circa spiritualia nihil eiusmodi efficiunt, aut efficere sufficiunt. Ergo.

4. Ad eum modum comparatur vis sensitiva tota ad intellectum, quo tactus ad visum: quia visus est magis, vniuersaliusque cognoscitivus, quam tactus, sicut intellectus, quam sensus. Affectus autem circa tangibilia sunt maiores, quam circa visibilia: quia affectus circa sensibilia per tactum, atque hæc sunt illorum finis, ut dictum est supra ex Philosopho. Ergo affectus circa sensibilia sunt similiter maiores, quam circa intelligibilia.

Art. 1. Respondetur. Magnitudo affectus dependet ex magnitudine obiecti motui, & cognitionis; qua idem motuum proponitur. Potest autem duplex affectuum genus considerari, tum in appetitu sensitivo, tum in voluntate. Alij namque sunt affectus reflexi circa operationes proprias vtriusque potentie; alij directi circa obiecta alia. Et quidem affectus reflexi sunt proculdubio maiores circa operationes intellectus, & voluntatis, quam circa operationes sensus, & appetitus sensitui. Quia intellectus, & voluntas sunt perfectiores, quam sensus, & appetitus sensitivus, ac proinde operationes vtriusque illius potentie sunt perfectiores, maiorisque bonitatis, quam operationes vtriusque potentie posterioris. Et præterea eadem operationes intellectus, & voluntatis cognoscuntur melius, quam operationes sensus, & appetitus sensitui. Quia intellectus vniuersaliter est magis cognoscitivus, idemque est perfecte reflexivus; sensus vero reflectit imperfecte, imò vix reflectit, præterquam implicite, & virtualiter supra suos actus.

Accedit actus appetitus sensitui non posse permanere diu, tum propter fluxum, ac refluxum irrequietum obiectorum sensibilium, tum propter agnatam illis transmutationem corporalem, cuius diuturna vniuersalis permanentia est valde nociva, ac intolerabilis; ut ponderatum est supra in communi quæst. 3. Operationes vero intellectuales sunt maioris permanentie propter rationem vtriusque contrariam. Afficit autem magis bonum maioris permanentie, quam quod cito transit, cæteris etiam paribus. Affectus igitur reflexi sunt certissime maiores, & per se, & respectu nostri, in voluntate, quam in appetitu sensitivo, ut obseruat Diuus Thomas quæst. 31. art. 5. circa delectationes, quarum tamen, & reliquorum affectuum est eadem proportionalis ratio, ut patet ex discursu præmissis, nisi quod facilius interuenit equiuocatio, & fallentia in cognitionibus dirigentibus alias species affectuum, quam in iis, quibus diriguntur delectationes, quatenus posteriores istæ cognitiones sunt de obiecto præfenti ut præfenti, quod patet innotescere magis, ac certius.

Art. 2. Circa affectus directos distinguendum est, quod est per se, ab eo, quod est per accidens. Fieri namque potest, ut quod ex sua natura, & per se est magis, efficaciusque motuum potentie appetitiue, atque aded aptum ad gignendos affectus maiores afficiat nihilominus inefficacius, ac remissius in actu secundo, & de facto propter defectum cognitionis, aut propter inexistentem habitum ad oppositum; & similiter fieri potest e conuerso, ut quod est